

I Mogadishu setter unge kvinner livet på spill for basketball.

DØD-BALL

TEKST MICHAEL OBERT/FELIX FEATURES

FOTO JAN GRARUP/FELIX FEATURES

Mogadishu, Somalia

M

MED LANGE STEG og plutselige sprinter farer Suweys omkring på banen, hun dribler tohendt, mellom bena og bak ryggen. Uanstrengt glir hun forbi den siste motspilleren og tar sats. Et øyeblikk er det som om hun henger i luften med et smil om munnen - kapteinen på Somalias landslag, den 193 centimeter høye 21-åringen i skaut og lyseblå drakt - før hun dunker ballen i kurven.

Suweys og det før så ukjente somaliske kvinnelaget i basketball sto for en av de største overraskelsene under de panarabiske leker i Qatar: De vant flere av kampene sine. Hjemme i Somalias krigsherjede hovedstad Mogadishu risikerer de livet for sporten. De er overbevist om at basketball har en viktig rolle i kampen for fred på Afrikas horn.

PÅ DØDSLISTE. Pansrede kjøretøyer patruljerer utenfor treningssenteret i Mogadishu. Inngangen voktes med maskingevær. På hustakene sitter menn i stridsantrekk med skuddklar AK-47 og patronbelter over skuldrene. De skal beskytte Suweys og lagkameratene hennes. Samtlige spillere står på dødslisten til ➔

TRUSLER. Hver eneste dag blir de kvinnelige basketballspillerne truet på livet av islamister fordi de driver med sport. Familien til lagkaptein Suweys har flyttet flere ganger fordi folk i nabolaget har oppdaget hvem datteren i huset er. Laget leier den istykkerskutte stadion i Mogadishu for å ha et sted å trene.

ENKELT. Landslagskaptein Suweys er ikke bortskjemt med gode treningsfasiliteter. Hun og de andre spillerne trener der de kan, med det utstyret de finner. Suweys vil ikke gifte seg, fordi hun vet at ektemannen ville nektet henne å fortsette med basket.

I DET SKJULTE. Spillerne kan ikke vise den minste flik av treningstøyet på vei til og fra stadion – det kan koste dem livet. De møtes før trening, kledd slik islamistene krever.

STØTTESPILLERE. Noen av spillerne tar med seg venner og familie på trening. Mange av dem ønsker seg et mer vestlig liv, men truslene fra islamister hindrer dem. Kjærester er forbudt, men jentene forsøker likevel å ha kontakt med gutter som er mer demokratisk orienterte.

PASSES PÅ. Tungt bevæpnede vakter holder et øye med baskettreningen. Selv om Al-Shabaab er blitt kastet ut av Mogadishu bor det fortsatt mange sympatisører i området, og stadion må stenges helt når kvinnelandslaget trener.

→ Al Shabaab, den islamske militsen som nå offisielt er alliert med Al-Qaida og hersker over store deler av Somalia.

- Så sent som igår kveld ringte de igjen, sier Suweys hjemme i sitt enetasjes hus tidligere på dagen, før treningen.

- Det var en mannsstemme. Han sa: «Kutt ut spillingen, ellers dreper vi deg.»

Al Shabaab plasserer bomber under markedsboder, sprenger kinoer og er involvert i blodige trefninger med den afrikanske fredsbevarende styrken Amisom: 12.000 ugandiske og burundiske soldater, væpnet til tennene. Den som fornærmer islamistenes fundamentalistiske verdensbilde, kommer i dødsskvadronenes skuddlinje. Nesten øverst på listen står Suweys og laget hennes.

For Al Shabaab er idrett en dødssynd, især når det utøves av kvinner - som først oppnår en viss anerkjennelse når de blir mødre. Til sønner. Og så basketball, da! Et spill oppfunnet av erkefienden USA! Hadde islamistene fått det som de ville, hadde de hugget av spillernes høyre hånd og venstre fot. Eller bare skutt dem.

- Men jeg slutter ikke å spille, sier Suweys og knaker med fingrene.

- Aldri i livet! Uten basketballen har jeg uansett ikke noe liv.

BALL I VUGGEN. Da Suweys var ett år, la faren hennes en basketball i vuggen hennes. Kort tid etter han drept i borgerkrigen. Suweys ga aldri slipp på ballen. Hun hadde den med seg overalt hvor hun krabbet. Ballen var den beste vennen hun hadde - den lå hos henne da hun sovnet og da hun våknet. Hun hadde knapt lært å gå før hun kunne kaste ballen i luften og gripe den igjen. Allerede som småjente visste hun det: «Jeg skal bli basketballspiller. Verdens beste.»

- Jeg elsker å holde i ballen. Jeg elsker det når jeg spanner benmuskulene, når jeg gjør meg klar til å hoppe, sier hun.

Suweys bor hjemme hos moren og søsteren. Det lille huset med gitter foran vinduene ligger i en del av Mogadishu som er skutt i filler av granater. I det mørke rommet hennes gror muggen vilt på veggene, det vasstrukne taket henger, og gulvet er overstrødd med biter fra skum madrassen.

Suweys har på seg en lyseblå treningsdrakt med hvite striper. På ryggen står det Somalia. Før hun skal på trening, tar hun på den lange, oransje kjortelen og bruker mobiltelefonen som speil for å forvise seg om at absolutt ingenting av sportsantrekket er synlig. Skoene glemmer hun i en plastpose, av det slaget kvinnene har med seg på markedet.

- Ser de meg med sportssakene mine, skyter de, sier hun.

Suweys må gjennom en totalt smadret by på vei til trening. Etter mer enn 20 års borgerkrig og kamp fra hus til hus, minner «Afrikas Stalingrad» om en kolossal arkeologisk utgravning. To og en halv million mennesker frister tilværelsen i ruinene. Uten elektrisitet og rent drikkevann, uten renovasjon eller medisinske fasiliteter i en by hvor grønnsakshandleren på hjørnet kan selge deg en rakettkaster for noen hundre dollar og hvor svarte kratre i gatene er merket etter den siste bombing. Det lyder skuddsalver med minutters mellomrom.

Siden opprørerne veltet den autoritære general Siad Barre i 1991 finnes det ikke lenger noen sentralregjering i det østafrikanske Somalia. Klanene delte seg i mindre grupper etter krigsherrenes seier over den foraktede diktatoren. Militsene rev hverandre i fillebiter og forvandlet den blomstrende handelsbyen Mogadishu ved Det indiske hav til en ødemark. Krigen har kostet en million menneskeliv.

UTBOMBET. Basketballbanen heter Ex-Lugino, en levning fra det italienske koloniveldet. Spillebanen har arr etter shrapnel. Tribunene er fulle av kulehull. Husene i nabo-

laget er utbombet, store biter er revet ut av fasaden, vinduene og balkongene er skutt i fillebiter. Hele vegger har brutt sammen under artilleriild.

I sine lange, fargerike kjortler minner Suweys og lagkameratene hennes om en flokk tropiske fugler i denne skrekkens arena. Laget hennes heter Horseed - på norsk blir det noe sånt som «fortropp» eller «angreps-spiss.» De kaster plastposene sine opp på tribunen, tar av seg kjortlene og dukker opp i skjorte, løpebukse og lange strømper. Noen av jentene trener også fullt tildekket så bare en slisse for øynene er synlig bak sløret. De bor i områder som står under Al Shabaabs kontroll. Hjemme sier de at de skal på skolen eller besøke en venn. Foreldrene har ingen anelse om at de dyrker idrett. «Far ville steinet meg.»

Banen minner om en festning: sandsekker, piggråd, maskingeværer. Det er også utplassert menn med AK-47 på hustakene. De er politifolk, soldater og medlemmer av militsorganisasjoner. De lønnes av Somalias overgangsregjering, som gjerne vil skape en følelse normale tilstander i krigstid. Med årvåkent blikk holder mennene oppsikt med innganger, hulelignende vinduer i naboruiner og katakombene under tribunen hvor spillerne hadde omkleddingsrom i kolonitiden. Og hvor Al Shabaab helt til i det aller siste torturerte fangene sine og det fremdeles er blodflekker på veggene. Uten livvaktene ville Suweys og laget hennes vært et lett bytte for islamistene.

FREDSSPORT. - Basketballen er en viktig del av veien til fred,» sier formannen i Somalias basketballforbund, Ibrahim Husein Ali, som er og ser Horseed trene på tribunens sementtrapper. «Fred, ikke bare for spillerne, men for tilhengerne.» I 20 år har klaner og distrikter utkjempet en blodig krig. På blandede lag, side om side med spillere fra andre klaner, legger de feidene bak seg.

- Før var de fiender. Nå spiller de sammen og heier på de samme lagene, sier formannen. →

TO VERDENER. Lagkaptein Suweys (med ball) og de andre landslagsspillerne trener på stadionen i den gamle delen av Mogadishu. Anlegget er totalt ødelagt etter 21 år med borgerkrig. Utenfor stadion er de tildekkede kvinner, men når portene lukkes bak dem, blir de unge jenter som tøyser og ler og har det gøy med basketball.

→ I Mogadishu er det 11 herrelag og fire damelag. Etter mer enn 20 års borgerkrig er de fleste idrettsarenaer ødelagt. Alle lagene trener i krigsruiner.

- Vi gjør så godt vi kan, sier formannen.

- Hva med hjelp utenfra? Baller, drakter, sko - alle monner drar.

Vinden fører med seg lukten av Det indiske hav fra øde og forlatte strender. Lyden av ballen gjaller i de tomme trappene. Suweys er høyest. Hun er sprek og eksplosiv, smart når hun fører ballen rundt banen og jager på. Når banen åpner seg, dunker hun inn tre poeng.

- Hun er disiplinert og arbeider hardt, sier treneren, Dahir, den muskelsterke løytnanten i Somalias hær, nå i fortiårene.

- Suweys er den beste kvinnelige basketballspilleren Somalia har. Hun kunne spilt hvor som helst i verden.

Det var derfor Dahir lot playmakeren sin få kapteinsbindet. Suweys er en samlende faktor. Både på og utenfor banen. Da Raho, en av skytterne på Horseed, ble drept av en skarpskytter på vei til trening, var det Suweys som trøstet og oppmuntret lagkameratene og representerte dem i Rahos begravelse, da legemet lå i hjemmet.

UTEN LØNN. Suweys får ingen lønn, enda hun spiller som en profesjonell. Fem-seks ganger i uken trener hun med vekter på formiddagen. Om ettermiddagen trener hun sammen med laget. Egentlig skal hun spise proteiner, men hun har ikke råd til hverken yoghurt, melk eller kjøtt.

- Vi er ikke fete hjemme hos oss, sier hun.

Dermed har hun sagt at familien er lutfattig.

Moren er syk og går sjelden ut. Søsteren selger grønnsaker på markedet. Familien overlever på det søsteren tjener, og det lille som blir til overs, går til å støtte Suweys. Hun må selv dekke transport til og fra trening og kamper. Når hun ikke har penger til skyss, går hun gjennom byen, som er en av de farligste i verden. Nesten daglig blir noen drept av snikskyttere, eller det

eksploderer en bilbombe, eller en selvmordsbomber sprenger seg selv i lufta.

Suweys skulle gjerne gått på skole, lært engelsk og matte og blitt lærer for senere å overta som trener for Somalias landslag. Men i Mogadishu har det ikke vært noe offentlig skoleverk på år og dag, og privatskolene koster 25 dollar i måneden. For Suweys og mange andre i Mogadishu er det en umulighet. 95 prosent av alle barn og unge går ikke på skole.

De fleste somaliske kvinner på 21 år er forlenget gift og har barn.

- Det er uaktuelt, sier Suweys og slår blikket ned.

- Mannen min ville sagt jeg skulle slutte å spille.

BARE BORTEKAMPER. Somalia spiller alltid internasjonale kamper på bortebane. Ingen andre lag vil spille i Mogadishu, ikke engang de krigsherjede sudanerne. Somalias landslag, der Suweys også er lagkaptein, har aldri gjort noe vesen av seg. Men under de arabiske leker i Qatar i 2011, da laget ble forsterket med spillere som bor utenlands - i Canada, USA, England og Tyskland - vant Suweys' lag plutselig to kamper. Både mot Kuwait og vertslandet Qatar.

- De ble overrasket av kampviljen vår, sier Suweys i en pause, og øynene hennes stråler ved tanken på deres største internasjonale seier så langt.

- Fansen elsket oss.

Så lyser det i mobiltelefonen. Hun bare måper. Hun skjelver på hendene. Hun får ikke frem et ord. Det står: «Vi vet hvor du holder til. I dag skal du dø.»

Hvor finner hun krefter til å fortsette? En 21-åring som nesten daglig får drapstrusler? Som ikke kan gifte seg fordi hun vil fortsette med basketball? Som slåss på alle fronter samtidig? Mot krig og fattigdom, sult og religiøs fanatisme?

- Jeg vil bli en spiller i verdensklasse. Og jeg skal realisere drømmen min. Pappa ville vært stolt av meg, sier hun og legger fra seg mobiltelefonen.

Etter turneringen i Qatar ifjor sto Suweys på flyplassen i Doha og så lagkameratene sine som bor i utlandet dra av sted.

- Jeg tenkte: De reiser hjem til et trygt sted. Og jeg måtte tilbake til Somalia - til dette helvetet, hvisker hun.

Tårene renner.

- Du kan dusje og ta på rene klær, men ingen vet hvordan du har det på innsiden.

Hun hulker. Det er som om all kraften plutselig er borte. I dag tidlig spiste hun flatbrød - og hun har ikke spist siden. I kveld blir det flatbrød igjen. Med litt sesamolje på. Eller kokt som suppe.

- Når kreftene tar slutt, kommer angsten.

Alool humo, som de sier i Somalia. Uavbrutt bekymring.

I slike stunder har Suweys kun ett ønske: å slippe bort fra Somalia. Kanskje til Kenya, eller Etiopia. Hun tørker tårer. Hun har lyst til å stikke av til en flyktningleir. Håpe på asyl i USA, basketballens hjemland.

Treneren roper på henne. De unge kvinnene i Horseed spiller treningskamp en siste gang. De gir hverandre mange klemmer. Man merker varmen mellom dem. Laget er familien deres. Spillebanen er et fristed, enda så bevoktet den er. En verden med uforutsiktelige regler. Men der ute i Mogadishu har det rådet anarki og kaos i 20 år.

Skyggene fra tribunene strekker seg sakte, men sikkert utover banen. Når de er fremme ved midtsirkelen, er det på tide å bryte opp. Suweys og de andre tar kjortlene utenpå sportsklærne og gjemmer skoene i plastposer. Treneren låser basketballen inn i bagasjerommet sitt. Livvaktene slenger kalasjnikovene over skulderen for kvelden og setter kursen hjemover.

Og hjemveien? Hvem skal passe på spillerne?

- Allah er med oss, sier Suweys.

Så går de. I de skinnende kjortlene. Fulgt av sine egne skygger skrutter de ut på gaten. Ut til en rasert by. ●

magasinet@dn.no